

Franc Bračko - srčni naravovarstvenik in pobudnik ohranitve breguljk pri nas

// pogovarjala se je Petra Vrh Vrezec

1: Franc Bračko med enim od svojih ljubih početij – obročkanjem ptic (5. 7. 2014).
foto: Iztok Vreš

2: Franc je eden od začetnikov ohranjanja gnezditvenih sten za breguljko (*Riparia riparia*).
foto: Franc Bračko

Štajerski ornitologi in ljubitelji ptic Franca Bračka še kako dobro poznajo. Vsi pa smo gotovo že slišali za akcijo ohranitve sten za breguljke. Pri nas je z njo začel ravno on, dolgoletni in predani član DOPPS, obročkovelec in velik naravovarstvenik Franc Bračko.

Danes so ptice precej bolj popularne, kot so bile včasih. Vi ste bili del zgodbe, v kateri so poznavanje ptic, njihovo varstvo in splošno zavedanje o njih precej večje, kot je bilo to včasih. Povejte mi, kakšno je bilo stanje ornitološkega duha, ko ste se začeli ukvarjati s pticami?

Ptice so me zanimale že v rani mladosti – živel sem na deželi in se z njimi srečeval na vsakem koraku. V šolski knjižnici smo imeli nemški priručnik o ptičih, iz katerega sem se učil in spoznaval vrste, ki sem jih videl doma in na poti iz šole. Bila so to šestdeseta leta, čas, ko je bila vsa pokrajina v Slovenskih goricah še ekstenzivno obdelana, prekrita s starimi sadovnjaki in cvetočimi travniki. Spomnim se, mislim, da je bilo leta 1963 na Zg. Velki, ko sem v gozdčku blizu doma na tleh našel gnezdo podhujke z dvema mladičema. Smrdokavre so bile takrat nekaj običajnega. V dolini Jurovskega in Jakobskega dola so na telefonskih žicah ob cesti posedale številne zlatovranke, prizor, ki ga nikoli ne pozabiš. Leta so tekla in po končani vojaščini sem se preselil v Maribor. Tako sem nekega dne v tedanji reviji *Moj mali svet* zasledil vabilo za članstvo v novo ustanovljenem Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS). Nemudoma sem poslal pristopno izjavo in 1981 postal član DOPPS, ki je takrat štel približno 200 članov. Seveda se o pticah ni vedelo veliko, tudi v družbi so te debelo gledali, ko si povedal, s čim se ukvarjaš. V bistvu smo

se na terenu neprestano učili, posebno pri kartiranju za *Ornitološki atlas Slovenije*. Priročnikov takrat ni bilo veliko. Atlas je bil rdeča nit dejavnosti članstva, drevo, s katerim smo rasli. Iztok Geister je takrat zastavil ta projekt v pravem času in prostoru. Mislim, da mu neizmerno veliko dolgujemo. Na teren sem zahajal s številnimi kolegi; Borutom Štumbergerjem, Francem Janžekovičem, Rajkom Koradžijo, Daretom Šeretom, Iztokom Vrešem in s takrat še mladimi fanti, Luko Božičem, Damijanom Denacem, Andrejem Bibičem in Jakobom Smoletom.

Bili ste pobudnik akcije za ohranitev breguljk v Sloveniji. Kdaj in kako ste zastavili varstvo te vrste?

Prvič sem se z breguljko srečal leta 1985 v gramoznici Duplek pri Mariboru – takrat je tam gneznila manjša kolonija. V dogovoru z upravljavcem gramoznice smo z njihovo pomočjo vsako leto naredili novo gnezdilno steno in breguljke so redno gnezдилe. Ta praksa se je nato nadaljevala v gramoznici v Slovenji vasi, v Melincih v Prekmurju in zadnja leta v Središču ob Dravi v organizaciji žal pokojnega Borisa Kočevarja. Za naselitev breguljk ni potrebnih veliko sredstev. Potrebujemo le ustrezno območje, zemeljsko strukturo (pesek) in bager. Gnezdilno steno moramo vsako leto le obnoviti. Vesel sem, da je varovanje breguljk postalo odmevno tudi drugod po Sloveniji.

Bili ste tudi dolgoletni predsednik Komisije za varstvo narave. Kaj so bili vaši izzivi in kateri so bili najtežji trenutki?

Komisijo oziroma Odbor za varstvo narave sem leta 1991 prevzel od Boruta Štumbergerja in ga vodil do leta 2000, ko je DOPPS doživel korenito reorganizacijo. Vse delo od-

3

Acrocephalus

ATLAS DRAVE od Maribora do Ptuja

4
mobitel

letnik 18 številka 82 1997

BirdLife
EUROPEAN BIRD DIVISION

bora je potekalo v našem prostem času. Čeprav je bila pot do rezultatov težka, si nekaj uspehov lahko prav gotovo pripišemo. Med njimi so predlogi za zaščito Sečoveljskih solin, Ljubljanskega barja, Cerkniškega jezera, Mure, Drave, ki so med ostalimi kasneje postali Mednarodno pomembna območja za ptice (IBA). Tu je še Škocjanski zatok, kjer so primorski kolegi, posebej Borut Mozetič, dosegli nemogoče. Bilo je tudi veliko intervencij za ohranitev manjših ornitološko pomembnih območij. Takrat se je na veliko brezobzirno uničevalo z regulacijami, s hidromelioracijami, z gradnjo cest, načrtovano gradnjo HE na Muri itd. Pripravili smo Rdeči seznam in še in še. Najtežje je bilo tedaj, ko z veliko truda nismo uspeli ohraniti, kaj šele zavarovati nekega območja. Med njimi so prav gotovo Savci in Ščavniška dolina, ko so hidromelioracije zadale poslednji udarec zlatovranki. Takrat je bil uničen življenjski prostor v središču slovenske gnezditvene populacije in v nekaj letih je vrsta popolnoma izginila.

Pripravili ste Atlas Drave, ki je bil zagotovo osnova za projekt LIVEDRAVA. Kako ste se lotili zbiranja podatkov?

Atlas Drave (1989–1992) smo izvedli kot nalogo Štajerske sekcije. Čeprav je pri kartiranju sodelovalo malo ljudi, nam ga je uspelo zaključiti. Projekt LIVEDRAVA res predstavlja nekakšno kontinuiteto atlasa. Sam projekt se mi zdi super zadeva. Škoda je le, da je bilo v preteklosti ob Dravi uničenih na stotine hektarov enkratne rečne loke za namene kmetovanja na njivah slabe kakovosti. Z izgubo naravnega okolja je izginilo na tisoče ptic. Včasih me zelo moti, ko slišim kaj o zaraščanju zemljišč. Negativno to potencirajo še mediji. Bodimo veseli, da se narava obnavlja! Ljudje žal tega ne razumejo in priče smo vse pogostejšemu izsekavanju mejic in grmovja. Ponekod so na poljih nastale prave pustote, povrhu tega pa to stimulira z denarjem še država.

Kot dejavnejši član močne Štajerske sekcije ste leta 1989 sodelovali tudi pri njeni ustanovitvi. Kakšni so bili sprva vaši cilji? Delo sekcije je bilo usmerjeno v varstvo ptic, življenjskih

okolij in popularizacijo ornitologije. Tudi atlas Drave je bil prioriteta. Leta 1992 smo v Mariboru organizirali celo društveno letno skupščino. Ob Ormoškem jezeru smo zgradili opazovalnico, v lagunah gnezdilne splave za čigre, začeli s projektom Drava – Mura, imeli redna predavanja itd.

Ste tudi dolgoletni obročkovelec. Kako vidite obročkovoalsko dejavnost nekoč in danes?

Obročkovelec ptic sem postal leta 1984, seveda s predhodnim »izpitom« pri Daretu. Do danes se je tudi pri obročkanju ptic marsikaj spremenilo. Boljša organizacija, tehnika, redna objava najdb, zlasti pa nova spoznanja pri vrstah, ki jih prej nismo poznali. Za nekatere v Sloveniji sploh ni bilo podatkov, na primer robidna in plevelna trstnica, mali vrtnik, kraljičica itd. Menim, da obročkovaška dejavnost poteka dobro, težave pač lahko nastanejo povsod. Morda bi v prihodnje nekoliko pozornosti namenili obročkanju v zimskem času, kar je nedolgo tega predlagal že Andrej Sovinc. O nekaterih prezimujočih ptičih še vedno ne vemo veliko; od kod so, kam gredo, koliko časa so pri nas in podobno. Težava je v tem, da pozimi v snegu in mrazu ni prijetno obročkati. V teh tridesetih letih sem redno obročkal tudi bele štorke – obisk gnezda in neposreden stik z njimi je posebno doživetje.

Kakšna je vaša ornitološka dejavnost danes, ko ste upokojeni? Sedaj priložnostno obročkam in sodelujem pri nekaterih popisih. Tukaj, v Mariboru, se zavzemam za načrtno nameščanje gnezdilnih niš za hudournike. Zaradi obnove zgradb v mestu število teh izjemnih letalcev nekoliko upada. Doslej smo namestili 21 gnezdilnih niš in gnezdilnic. Vsako leto so vse zasedene.

Bi želeli še kaj sporočiti članom DOPPS?

Le tako naprej! Posebej sem vesel, da je DOPPSu uspelo ohraniti Volovjo reber. To je res fantastično! Osebnostem proti vetrnicam. Ne le da ubijajo ptice, temveč zelo kazijo in onesnažujejo naše naravno okolje. ●

3: Danes se zavzema tudi za načrtno nameščanje gnezditvenih niš za hudournike (*Apus apus*), saj zaradi obnove zgradb v mestu število teh izjemnih letalcev nekoliko upada. foto: Franc Bračko

4: Franc Bračko je leta 1997 napisal Ornitološki atlas Drave, v katerem so podatki za celoletne popise ptic na Dravi na odseku med Mariborom in Ptujem med letoma 1989 do 1992.